

Universitetet
i Stavanger

**NORSK HOTELLHØGSKOLE
BACHELOROPPGAVE**

STUDIUM:

Bachelor i Reiselivsledelse

OPPGAVEN ER SKREVET INNEN
FØLGENDE FAGOMRÅDE:
Reiseliv, Responsible tourism

ER OPPGAVEN KONFIDENSIELL?
(**NB!** Bruk rødt skjema ved konfidensiell oppgave)

TITTEL:

Turismeutvikling og Lokalt Engasjement i UNESCOs verdensarvsteder

ENGELSK TITTEL:

Tourism development and Local Involvement in UNESCO World Heritage Sites

FORFATTER(E)(**NB!** maks tre studenter pr oppgave):

VEILEDER:

Kandidatnummer:

8110

.....

Studentnummer:

260124

.....

Navn:

Vivi Vo

.....

Åsa Helen Grahn

.....

Forfatter:

Vivi Vo

Turismeutvikling og Lokalt Engasjement i UNESCOs verdensarvsteder
Hvilke konsekvenser finnes det ved UNESCO WH-ankjennelse på en
destinasjon?

Universitetet i Stavanger

Norsk Hotellhøgskole

Bachelor i Reiselivsledelse

Antall Ord: 8920

20 studiepoeng

Mai 2023

Forord

Etter tre fantastiske år ved Norsk Hotellhøgskole er det endelig min tur å skrive en bacheloroppgave. Denne oppgaven er mitt avsluttende prosjekt ved min bachelorutdannelse innen Reiselivsledelse ved Universitetet i Stavanger, våren 2023.

De siste tre årene har gitt meg utrolig mye. Alt fra langvarige vennskap til mye latter og kunnskap. Disse årene kommer til å være med meg resten av livet og jeg kunne ikke vært mer takknemlig for min tid her i Stavanger.

Å skrive denne bacheloren individuelt har vært svært krevende, og jeg vil derfor takke min veileder Åsa H. Grahn for støtte, inspirasjon og god veiledning underveis i prosessen. Familien min, som har støttet og oppmuntret meg til å ta denne bachelorgraden. Sist, men ikke minst, vil jeg takke alle mine faglærere og medstudenter for tips og gode stunder sammen.

Til vi sees igjen!

Sammendrag

Hensikten med denne bacheloroppgaven var å utforske ulike konsekvenser som kommer av UNESCO verdensarvturisme og dets påvirkninger på lokalsamfunnene. Problemstillingen som er valgt for denne oppgaven er: «*Hvilke konsekvenser finnes det ved UNESCO WH-ankjennelse på en destinasjon*». Første del av denne oppgaven presenteres teorien. Den danner grunnlaget for senere diskusjon sammen med resultatene av forskningsartiklene. I tillegg til å gi en generell oversikt over UNESCOs formål, vil denne oppgaven omfatte tidligere forskning på turismens konsekvenser samt besøksforvaltning.

Det ble anvendt en systematisk litteraturlanalyse for å kunne besvare på den valgte problemstillingen. Ved litteratursøket ble det valgt ut åtte ulike forskningsartikler som skulle redegjøres og drøftes. Ut fra utarbeidelsen av denne oppgaven vil vi kunne se at turismeutviklingen vil ha mange positive og negative virkninger på en destinasjon, spesielt på et lokalsamfunn. Turismeutviklingen har gitt lokalsamfunnene sysselsettingsmuligheter og økonomisk vekst, samtidig som denne utviklingen har resultert i nedgang i tradisjonell praksis og økte levekostnader. I tillegg viser det seg mange lokalsamfunn ikke blir inkludert i beslutningsprosesser som inngår i deres område.

Abstract

This bachelor's thesis aimed to explore various consequences of UNESCO World Heritage tourism and its effects on local communities. The research question for this thesis is "*What are the consequences of UNESCO WH recognition for a destination.*" The first part of this thesis presents the theory. It forms the basis for later discussion together with the results of the research articles. In addition to providing a general overview of UNESCO's purpose, this assignment will include previous research on the consequences of tourism and visitor management.

A systematic literature analysis was used in order to answer the chosen problem. During the literature search, eight research articles were selected to explain and discuss. Based on the preparation of this thesis, tourism development will have many positive and negative effects on a destination, especially on a local community. Tourism development has given the local communities employment opportunities and economic growth. At the same time, this development has resulted in a decline in traditional practices and increased living costs. In addition, many local communities are not included in decision-making processes that are part of their area.

Innholdsfortegnelse

1.0 INTRODUKSJON	1
1.1 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA	1
1.2 HENSIKT OG PROBLEMSTILLING.....	2
1.3 OPPGAVENS STRUKTUR.....	2
2.0 TEORI/LITTERATUR	4
2.1 UNESCO WHL	4
2.2 TURISMENS KONSEKVENSER.....	7
2.2.1 MILJØMESSIGE KONSEKVENSER.....	7
2.2.2 SOSIOKULTURELLE KONSEKVENSER	8
<i>Tourism Area Life Cycle-model</i>	10
<i>Doxey's Irridex model</i>	12
2.2.3 ØKONOMISKE KONSEKVENSER	13
2.2.4 OVERTURISME	13
2.3 INTERESSENTTEORI	14
2.4 BESØKSFORVALTNING	15
3.0 METODE	18
3.1 SAMFUNNSVITENSKAPELIG METODE.....	18
3.2 VALG AV METODE.....	19
3.2.1 <i>Litteratursøk og avgrensninger</i>	19
4.0 RESULTAT	24
4.1 LITTERATURGJENNOMGANG	24
5.0 DISKUSJON	28
5.1 METODEDISKUSJON	28
5.2 RESULTATDISKUSJON	28
5.2.1 <i>Økonomiske faktorer</i>	29
5.2.2 <i>Sosiokulturelle faktorer</i>	31
5.2.3 <i>Miljømessige faktorer</i>	33
5.2.4 <i>Overturisme</i>	35
5.2.5 <i>Interessent konflikter</i>	36
6.0 KONKLUSJON	38
6.1 KRITIKK OG FORSLAG TIL VIDERE FORSKNING.....	38
7.0 BIBLIOGRAFI	40
8.0 VEDLEGG	46

Tabell- og figurliste

Tabell 1 Utvalgskriterier for UNESCO WHL (UNESCO, 2023c).....	6
Tabell 2 Inkluderings- og eksklusjonskriterier	21
Tabell 3 Oversiktstabell over brukt litteraturforskning	22
Figur 1 PRISMA Flytdiagram over søkerresultatene og utvelgelsesprosessen	20

Vedleggliste

Vedlegg 1 – The World Heritage Site inscription process

1.0 Introduksjon

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Turisme er uten tvil en av verdens største og voksende næringer. Turismesektoren generer nå nesten ti prosent av den globale BNP og støtter mer enn flere millioner arbeidsplasser (World Travel & Tourism Council, 2015). Gjennom de siste tre årene har vi lært mye om konsekvensene av turismen og hvordan det kan påvirke destinasjoner og lokalsamfunn. Som et resultat av den voksende turismeutviklingen har en rekke forskere undersøkt lokalsamfunnets økonomiske, sosiokulturelle og fysiske endringer (Pizam 1978; Greenwood, 2012).

UNESCO verdensarvsteder (WHS) blir sett på som bucketlist destinasjoner, men grunnet turismen er det mange WHSer som er blitt svært forandret over tid. Avieli (2015) forklarer i sin studie om forandringer som har funnet sted i Hôi An, Vietnam, som følge av reiselivsutviklingen. Han poengterer at levestandarden har forbedret seg samtidig som de vanlige tradisjonene forsvinner vekk.

Bakgrunn for dette valgte temaet ligger i min lidenskap om reiselivet og dets virkninger og konsekvenser. Etter å ha valgt reiseliv som valgfag på videregående samt reiselivsledelse på universitetet har jeg bygget opp en spennende nysgjerrighet for dette feltet. Dermed ble det besluttet å foreta en systematisk litteraturanalyse som metode. Tidligere har det blitt gjort mye empirisk forskning innenfor reiseliv, og spesielt UNESCO som jeg ønsker å samle data inn om. I tråd med UNESCO verdensarv (WH) kriteriene og bærekraftig reiselivsutvikling er det mye som må til for å kunne skape en bærekraftig destinasjon.

1.2 Hensikt og problemstilling

Hensikten med denne bacheloroppgaven er å analysere litteraturen innenfor UNESCO verdensarvturisme (WHT) og hvilke innvirkninger det har på en destinasjon. Jeg ønsker å belyse hvordan turismen påvirker kulturen ved et lokalsamfunn og hva som eventuelt burde gjøres for å få til en bedre bærekraftig reiselivsutvikling. Å være en del av UNESCOs verdensarvliste kan gi en destinasjon mange fordeler. Ved siden av å bli anerkjent for noe unikt blir destinasjonen også satt på kartet. Verdensarvlisten har over 1000 steder på listen. Destinasjonene mottar støtte for å kunne bevare destinasjonen, men på hvilken bekostning har det egentlig på arvestedet, lokalsamfunnet, kulturen og naturen? Gjennom et ønske om bedre forståelse for disse konsekvensene, landet jeg på problemstillingen:

“Hvilke konsekvenser finnes det ved UNESCO WH-ankjennelse på en destinasjon?”

1.3 Oppgavens struktur

Oppgaven består av seks kapitler: Innledning, teori, metode, resultat, diskusjon, og konklusjon. I teorikapittelet vil jeg presentere UNESCO, positive og negative konsekvenser av turisme, og besøksforvaltning. Metodekapittelet beskriver hvilke metoder som er valgt for denne oppgaven og hva som inngår i et litteraturstudium. I dette kapittelet vil jeg også presentere hvilke kriterier jeg har valgt for artiklene og presentere dem i en oversiktstabell.

Kapittel 4, Resultat, vil bli presentert som et kort sammendrag av hver artikkel som er valgt for å bygge grunnlag til videre diskusjon. Ved siden av sammendraget vil det også bli presentert hovedfunn ved litteraturstudiet og samt noen eventuelle anbefalinger fra forfatterne. Videre i oppgaven kommer diskusjonskapittelet som vil inneholde delkapitlene metodediskusjon og

resultatdiskusjon. I resultatdiskusjonen vil jeg først og fremst valgt å kategorisere funnene i flere emner. Jeg vil deretter gå mer i dybden på hver artikkel og trekke frem ulike konsekvenser av turismen og drøfte resultatene. Avslutningsvis vil jeg konkludere oppgaven. Jeg avslutter oppgaven også med tanker rundt utarbeidelsen, samt kommer med forslag til videre forskning innenfor emnet.

2.0 Teori/Litteratur

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for hva UNESCO er, hva de jobber for og ulike utfordringer ved flere WHSer. Videre vil jeg gjøre rede for ulike konsekvenser av turisme, interessenteori og generelt om besøksforvaltning. Dette vil gi et teoretisk fundament for temaet og vil danne grunnlag for senere kapitler.

2.1 UNESCO WHL

FNs organisasjon for utdanning, vitenskap, kultur og kommunikasjon (UNESCO) ble etablert i 1945 og har følgende formål “*contribute to the building of a culture of peace, the eradication of poverty, sustainable development and intercultural dialogue through education, the sciences, culture, communication, and information.*” (United Nations, 2013). Deres hovedoppgave er å identifisere, beskytte og fremme verdensarvsteder, som defineres som steder med naturlig og kulturell betydning.

World Heritage List (WHL) er en liste med steder som er blitt anerkjent av UNESCO. Disse stedene kan deles inn i tre ulike kategorier:

1. Kulturminnene er alt fra hundrevis av historiske bygninger og byområder, til arkeologiske steder og skulpturer.
2. Naturarvstedene er begrenset etter flere kriterier som f.eks. om området har pågående økologiske og biologiske evolusjonsprosesser eller om det finnes sjeldne eller truede dyr og planter.
3. Til slutt vil de blandede kulturminnene inneholde både kulturell og naturlig betydning. (Britannica, 2023)

Ved siden av denne listen har UNESCO noe som også kalles for “List of World Heritage in Danger”. Ved å være på UNESCOs WHL blir det satt krav om bevaring, men ved dårlig bevaring av WHSer kan de bli satt på Danger listen. Artikkel 11 i UNESCO konvensjonen krever at WHL og WHL in Danger skal etableres og opprettholdes som komplementære mekanismer for å lette løsningen av ulike bevaringsutfordringer. Disse inkluderer for eksempel naturkatastrofer, storskala utviklingsprosjekter, og trusler om væpnet konflikt (UNESCO, 2023a: Artikkel 11§4).

Å bli en del av UNESCO WHL gir destinasjonen fordeler og anerkjennelse, men det betyr dessverre ikke at det bare medfører positive påvirkninger. Det finnes flere utfordringer ved de ulike destinasjonene som f.eks. ikke nok finansiering, overbefolkning og konflikter:

Ifølge Jimura (2018) er realiteten at mange av verdensarvsteder sliter med mangel på finansiering og ressurser. Noe av formålet ved verdensarvkonvensjonen er å fremme internasjonalt samarbeid og utveksling av kunnskap og kompetanse (Leask & Fyall, 2006). En fordel ved å være en WHS og deres statsparter er muligheten til tilgang på World Heritage Fund (WHF). Det vil være mulig å søke om økonomisk støtte fra WHF, men verdensarvskomiteen (heretter WHC) deler imidlertid midlene etter hvor viktig det er å prioritere de områdene det haster mest (UNESCO, 2023b).

UNESCO har som ansvar å gjøre WHS tilgjengelig til offentligheten så langt det lar seg gjøre. En av hovedutfordringene ved mange WHS er besøkshåndtering og overbefolkning på bakgrunn av at WHSene kan bli skadet av overbefolkning (Smith, 2002). Å bli en WHS er en merkevare i seg selv og hjelper destinasjonen med å øke besøkstall. Denne type turisme kan forårsake overbefolkning som kan resultere i at lokalbefolkningen føler seg truet (Jimura, 2018).

Klimaendringer kan være en stor trussel ved mange VHS, og kan sammen med naturkatastrofer ha store innvirkninger (Milman, 2014; Jimura, 2018). Sur nedbør er en konsekvens av forurensing og mye utslipp fra for eksempel cruiseskipmotorer kan gi skadelige effekter på dyreliv og menneskeliv. Økende temperatur og ekstremvær kan føre til skader på både bygninger og landskap.

Det er en del WHS som har mangel på engasjement i kulturarvvern og planlegging blant lokalsamfunn som bor i eller i nærheten av et WHS (Al-Tokhais & Brijesh, 2019). En hovedutfordring når det kommer til lokalsamfunn ved WHS er hvorvidt de er klar over områdets betydning, eller i hvilken grad lokalsamfunnet kan dra nytte av fordelene på en bærekraftig måte. Ifølge Hanafiah et al. (2021) vil lokalsamfunnets holdninger være nøkkelen for et WHS på bakgrunn av de positive tilbakemeldingene fra besøkende. Andre utfordringer som kan komme ved dårlig samfunnsengasjement er inkludering ved beslutningsprosesser rundt bevaring og utviklingen av et WHS. I tillegg til dette vil det være viktig å ta med lokalsamfunnets interesser sånn at det ikke fører til konflikter i ettertid.

For å kunne bli inkludert på verdensarvlisten må stedet ha enestående universell verdi og oppfylle minst ett av ti utvelgelseskriterier (UNESCO, 2023c). For en bedre forståelse av kravene blir disse presentert i Tabell 1. Videre vil utvelgelsesprosessen av UNESCO WHS betegnelsen bli presentert i Vedlegg 1.

Tabell 1 Utvalgskriterier for UNESCO WHL (UNESCO, 2023c)

Selection criteria	
Cultural	Natural

<p>(i) to represent a masterpiece of human creative genius;</p> <p>(ii) to exhibit an important interchange of human values, over a span of time or within a cultural area of the world, on developments in architecture or technology, monumental arts, town-planning or landscape design;</p> <p>(iii) to bear a unique or at least exceptional testimony to a cultural tradition or to a civilization which is living or which has disappeared.</p> <p>(iv) to be an outstanding example of a type of building, architectural or technological ensemble or landscape which illustrates (a) significant stage(s) in human history;</p> <p>(v) to be an outstanding example of a traditional human settlement, land-use, or sea-use which is representative of a culture (or cultures), or human interaction with the environment especially when it has become vulnerable under the impact of irreversible change;</p> <p>(vi) to be directly or tangibly associated with events or living traditions, with ideas, or with beliefs, with artistic and literary works of outstanding universal significance. (The Committee considers that this criterion should preferably be used in conjunction with other criteria);</p>	<p>(vii) to contain superlative natural phenomena or areas of exceptional natural beauty and aesthetic importance;</p> <p>(viii) to be outstanding examples representing major stages of earth's history, including the record of life, significant on-going geological processes in the development of landforms, or significant geomorphic or physiographic features;</p> <p>(ix) to be outstanding examples representing significant on-going ecological and biological processes in the evolution and development of terrestrial, fresh water, coastal and marine ecosystems and communities of plants and animals;</p> <p>(x) to contain the most important and significant natural habitats for in-situ conservation of biological diversity, including those containing threatened species of outstanding universal value from the point of view of science or conservation.</p>
---	---

2.2 Turismens konsekvenser

Turisme er en av de mest betydningsfulle og raskest voksende sektorene i verden. Selv etter skadene på reiselivet etter pandemien er det beregnet at turismen vil vokse med 5,8 prosent årlig i perioden mellom 2022 og 2032 (Hinton, 2023). Det finnes mange konsekvenser av turisme og som kan deles inn i tre kategorier: Miljømessige, sosiokulturelle og økonomiske.

2.2.1 Miljømessige konsekvenser

Det kan være betydelige miljøpåvirkninger knyttet til turisme. Det er et potensial for at negative miljøpåvirkninger vil øke etter hvert som flere og flere mennesker reiser til naturlige og kulturelle destinasjoner. Turisme kan etterlate varige spor på destinasjonene vi besøker. Disse kan være alt fra skader på økosystemer og dyreliv, til luft- og vannforurensning (Page & Connell, 2020). Konsekvensene som oppstår vil ikke alltid være åpenbare, samtidig som at konsekvensene noen ganger dukker opp på destinasjonen uten advarselstegn (Kavallinis & Pizam, 1994).

Som alle andre industrier kan reiselivsnæringen også forårsake forurensing som fast avfall og forsøpling, luftutslipp og støy (Sunlu, 2003). Ved siden av det stigende tallet med turister, vil det være normalt med økt forurensing av transport. Sunlu (2003) presenterer videre den drastiske økningen av internasjonale flyreiser, og poengterer at turisme utgjør over 60% av flytransport. Global oppvarming og sur nedbør er konsekvenser av mye transport og energiproduksjonsutslipp. Samtidig vil et økt antall turister og økt trafikk kunne forårsake støyforurensing, som kan forstyrre og påvirke dyrelivet. Ved siden av det økende antall turister vil dette også føre til forsøpling.

Page & Connell (2020) kommenterer på at mangel på planleggingskontroller og finansiering kan være grunnen til dårlig vannkvalitet og kloakkbehandling. Det kan også være på bakgrunn av ulike prioriteringer ved turismeutviklingen. Kloakk kan ha negative virkninger på både dyreliv og mennesker i de tilfellene hvor kloakk blir pumpet ut i havet. Ved siden av dette kan vannforurensing ikke bare skade livet i vannet, men også forurense kvaliteten på vannressursene. Ødeleggelse og tap av habitat er en konsekvens som har blitt tydeligere med tiden grunnet økende befolkning og konverteringen av land i utkanten av parker til jordbruk (Mathieson & Wall, 1982). Økosystemer og dyreliv i området kan bli negativt påvirket av denne situasjonen.

2.2.2 Sosiokulturelle konsekvenser

Murphy (2013:117) definerer turisme som “*a socio-cultural event for the traveler and the host.*” Ifølge Mathieson & Wall (1982:133) er de sosiokulturelle påvirkningene “*the effects on the people of host communities of their direct and indirect associations with tourists*”.

For å kunne forstå hvilke sosiale og kulturelle konsekvenser som finnes innen turisme, er det viktig å kunne forstå hvilke faktorer som kan føre til sosiale og kulturelle forandringer ved en destinasjon. Sharpley (2018) definerer fire ulike faktorer som påvirker sosiokulturelle endringer:

1. **Typer og antall turister:** Et lavt antall med turister kan defineres som “low impact”, derfor vil et høyt turismevolum defineres som “high impact”. De som går under kategorien “low impact” er de turistene som ønsker å oppleve og lære mer om den lokale kulturen, i motsetning til masseturismen (high impact). Det blir imidlertid diskutert om et lavt antall turister kan ha stor innvirkning på et isolert samfunn som ikke har vært utsatt for et stort, etablert feriested.
2. **Viktigheten av reiselivsnæringen:** Som sektor er turisme først og fremst opptatt av økonomisk vekst og diversifisering. En økonomi som er avhengig av turisme vil ha færre påvirkninger av turismen enn en blandet økonomi.
3. **Størrelse og utvikling av reiselivsnæringen:** Størrelsen og utviklingsstadiet til reiselivsnæringen er like viktige faktorer for å bestemme graden av avhengighet av turisme. Mange turister vil i betydelig grad påvirke lokale innbyggere i små samfunn, mens større samfunn vil forbli relativt upåvirket.
4. **Tempoet i reiselivsutviklingen:** Det er ingen hemmelighet at mange turistmål har opplevd rask og relativt ukontrollert vekst i turismen. Turismens sosiokulturelle konsekvenser er sannsynligvis større i slike tilfeller enn i destinasjonene som gjennomgår langsom og kontrollert turismeutvikling. Turismen og turistene bør få lov til å tilpasse seg gradvis til lokalsamfunnenes behov og fordeler istedenfor å gjennomgå raske endringer.

Page & Connell (2020) kommenterer at vi må se på andre aspekter som må vurderes er møtet mellom verten og gjesten (Host-guest relationship). Videre presenterer Page & Connell

(2020:378) arten av dette forholdet og samfunnets holdninger til turisme er generelt avhengig av:

(1) hvilken type kontakt det er mellom begge parter, (2) reiselivsnæringens betydning for samfunnet, og (3) fellesskapets toleransegrense (De Kadt 1979).

Språk

Språk er en nøkkelindikator når det kommer til akkulturasjon, og innvirkningen av turisme kan påvirke språk på tre forskjellige måter: Økonomiske forandringer, demonstrasjonseffekt, og direkte sosial kontakt (Page & Connell, 2020; Mathieson & Wall, 1982; Sharpley, 2018).

De økonomiske forandringene vil komme av å leie inn arbeidskraft fra utlandet. Dette vil være vanlig ved høysesonger hvor destinasjonene ofte vil trenge flere ansatte enn vanlig.

Demonstrasjonseffekten defineres ved endringer av holdninger eller adferd som følge av observasjoner. Eksempler på dette kan være når turistene besøker en destinasjon og observerer lokalbefolkningen. Turistene kan ende med å adoptere deres livsstil eller språk når de kommer tilbake til eget hjemland. Vi har også direkte sosial kontakt som innebærer direkte kommunikasjon mellom turistene og vertene på destinasjonen. I noen tilfeller behøver verten å konvertere til turistenes språk da sistnevnte muligens ikke forstår lokalsamfunnets språk.

Tourism Area Life Cycle-model

Tourism Area Life Cycle (TALC) ble utviklet av Richard W. Butler i 1980 som en tilpasning av livssyklusproduktmodellen for reiselivsnæringen. I denne modellen er seks stadier anerkjent som en del av livssyklusen til reiselivsprodukter: utforskning, involvering, utvikling, konsolidering, stagnasjon, avslag eller foryngelse.

Utforskningsfasen defineres ved et lite antall turister som reiser individuelt. Det er sannsynlig at besøkende vil ha en høy grad av samhandling med lokale innbyggere og bruke de lokale fasilitetene, noe som kan være en betydelig attraksjon for noen. Turistene i dette stadiet vil ikke ha en stor innvirkning på det økonomiske og sosiale livet til lokale innbyggere. Ettersom antall besøkende øker, vil også lokalbefolkningen gå inn i en *involveringsfase* ved at de tilbyr besøkende overnatting og fasiliteter (Butler, 1980, ss. 6-7). Et sterkt reiselivspotensial har blitt anerkjent, og antallet turister forventes å øke i nær fremtid (Sharpley, 2018, s. 293).

Utviklingsfasen er den fasen der det lokale engasjementet minsker, og eksterne reiselivsaktører kommer med egne fasiliteter. En konsekvens av denne fasen er lokalbefolknings uenigheter om de fysiske endringene som følge av turismeutviklingen (Butler, 1980, s. 8). Videre vil *konsolideringsfasen* prege av masseturismen, der bedrifter er bekymret for kostnader og destinasjonen ikke lenger er unik som den engang var (Sharpley, 2018, s. 293). Når en destinasjon har nådd deres makskapasitet vil dette betegnes som *stagnasjonsstadiet*. Det er i denne fasen hvor konsekvensene av masseturismen blir synlig. Disse vil være miljømessige, sosiale og økonomiske konsekvensene av turismeutviklingen (Butler, 1980, s. 8). Sist, men ikke minst har vi *avslag* eller *foryngelse*. Denne fasen er avhengig av utviklingen og planene videre for destinasjonen. Avslagsfasen defineres ved at destinasjonen ikke klarer å utvikle seg i samme hastighet som de nye attraktive destinasjonene, mens foryngelse defineres ved at destinasjonen klarer å overleve og utvikle seg (Sharpley, 2018, s. 293).

Sharpley (2018) poengterer at det er viktig å vurdere hvordan utviklingsprosessen for turistdestinasjoner forholder seg til host-guest relationship, spesielt hvordan lokalbefolkningen ser på turisme og turister. Etter hvert som Butlers modell utvikler seg, kan noen koblinger

identifiseres gjennom mengden og typen interaksjon lokalbefolkningen har med turistene (s. 294).

Doxey's Irridex model

Doxey (1976) postulerte at lokalsamfunnets holdninger til turisme krysser fire stadier:

1. Nivået av eufori (*The level of euphoria*) - Turismeutvikling tiltrekker seg mye entusiasme og spenning blant lokalbefolkningen. En gjensidig følelse av tilfredshet eksisterer mellom dem og den fremmede. Turister strømmer inn i området og skaper muligheter for lokalbefolkningen.
2. Nivået av apati (*The level of apathy*) - Turisme blir en vare som folk tar for gitt etter hvert som næringen vokser. På grunn av dette blir turister raskt mål for profittaking, som resulterer i et mindre personlig forhold mellom lokalsamfunnet og turistene.
3. Nivået av irritasjon (*The level of irritation*) - Et metningspunkt vil nås, eller næringen vil passere det punktet hvor lokale anlegg ikke kan håndtere antallet turister uten utvidelse.
4. Nivået av antagonisme (*The level of antagonism*) - Irritasjonsnivået har økt. Det er en økende oppfatning av at turister forårsaker negative konsekvenser som økt skatt.

Gjensidig høflighet har nå viket for antagonisme (Doxey, 1976, ss. 26-27).

Doxey (1976) beskriver noe som kalles for «Final Stage». Her beskriver han at lokalsamfunnet har glemt skjønnheten som en gang trakk turistene til destinasjonen. Konsekvensen av dette er miljøendringene, som aldri vil bli det samme igjen. Han poengterer også at turismen vil fortsette å blomstre, så lenge destinasjonen kan håndtere masseturismen.

2.2.3 Økonomiske konsekvenser

Turisme kan gi både positive og negative økonomiske virkninger. Icoz & Icoz (2019) presenterer i “Economic impacts of tourism” at de positive virkningene er sysselsettingsmuligheter, økonomisk mangfold, inntekter og skatteinntekter. Imidlertid kan turismen føre til negative virkninger ved for eksempel stigning av eiendomspriser, og varer og tjenester.

Ifølge Mathieson & Wall (1982:77) er virkningen av reiselivsnæringer på sysselsettingen oppnået på tre måter:

- *Direkte sysselsetting* er arbeidsplasser generert på bakgrunn av besøksvolum som f.eks. restauranter, hoteller og turistattraksjoner. Disse individene vil ha direkte kontakt med turistene.
- *Indirekte sysselsetting* defineres som arbeidsplasser innen turismeforsyningskjeden. Disse er f.eks. leverandører av mat og drikke, suvenirer og varere som blir solgt.
- *Indusert sysselsetting* er arbeidsplasser som kommer av turismeutgifter ettersom lokalbeboerne bruker inntektene tjent av turismen.

Ved siden av de positive økonomiske konsekvensene av turismen, vil det som nevnt være negative konsekvenser også. Negative økonomiske virkninger inkluderer, sesongarbeidsledighet, nedgang i tradisjonell sysselsetting, lekkasje og økte leve kostnader.

2.2.4 Overturisme

UNWTO (2018:4) definerer overturisme som “the impact of tourism on a destination, or parts thereof, that excessively influences perceived quality of life of citizens and/or quality of visitors experiences in a negative way.”

Overturisme refereres til en situasjon der maksimalkapasiteten til en destinasjon er overskredet, og ofte resulterer til negative konsekvenser for ikke bare reiselivsnæringen, men også lokalsamfunnet og miljøet. Fenomenet assosieres med populære destinasjoner som f.eks. Barcelona, Venezia, og Kotor. Det finnes flere faktorer som er med å forårsake overturismen: synkende flypriser og lavprisflyselskaper, rimelige overnattingsmuligheter på plattformer som Airbnb (Goodwin, 2017), cruiseturisme, og sosiale medier (Capocchi et al., 2019).

2.3 Interessentteori

«Stakeholders are groups and individuals that have a valid interest in the activities and outcomes of a firm and on whom the firm relies on to achieve its objectives» (Freeman et al., 2018, s. 1).

Når det kommer til interessenter i reiselivsnæringen kan dette inkludere ideelle organisasjoner og offentlige etater, bedrifter, lokalsamfunnet og turister.

Byrd (2007) påpeker i sin artikkel «Stakeholders in Sustainable Tourism Development and their Roles: Applying Stakeholder Theory to Sustainable Tourism Development» at alle interessentenes interesser trenger å bli identifisert, men at alle interessentene nødvendigvis ikke trenger å være likt involvert i beslutningsprosessene. Samtidig poengterer han at hele prosessen kan mislykkes hvis bare én primær interessentgruppe ikke blir identifisert.

Denne teorien kan brukes som veiledning for beslutningsprosesser når det kommer til reiselivsutvikling. Interessentteori i henhold til turisme kan brukes ved engasjement for lokalsamfunnet for å få et innblikk i deres innspill og bekymringer, som kan brukes i videre utviklingsprosesser. For reiselivsbedrifter og -organisasjoner kan interessentteori være et

verdifulle verktøy for å møte behovene for alle, inkludert, og for gjennomføring på en sosialt ansvarlig og bærekraftig måte.

2.4 Besøksforvaltning

Ifølge Candrea & Ispas (2009) kan besøkendes tilstedeværelse og handlinger utgjøre alvorlige problemer for bevaring av biologisk mangfold. Reiselivsforvaltning i verneområder må derfor håndteres med varsomhet, og områdeansvarlige må sørge for at kostnadene og nytten av reiselivet balanseres. Videre er det viktig å finne måter å inkludere turisme i bevaringsarbeid til fordel for lokalbefolkningen og lokalsamfunnene. Dette bidrar til å demonstrere den økonomiske verdien av ressursene som beskyttes (s.131-132).

Besøksforvaltning kan defineres som planen for hvordan forvaltningsmyndigheten skal gjennomføre besøksforvaltning ved deres verneområde. Strategien skal inneholde de nødvendige tiltak som er viktige for å kunne balansere den besøkende, næringen i et verneområde og naturverdiene (Miljødirektoratet, 2020).

Besøksforvaltning er avgjørende for å forvalte UNESCOs verdensarvsteder i forbindelse med turisme. På grunn av deres kulturelle og historiske betydning tiltrekker WHS rundt 1 million besøkende årlig (Jimura, 2018, s. 125). Effektiv besøksforvaltning er nødvendig for å beskytte stedets kultur- og naturarv og gi besøkende en positiv opplevelse. Mye turisme på kort sikt gir økonomiske fordeler, men fører i det lange løp til bærekraftproblemer (Alvarez-Sousa & Prados, 2020, s.1). Selv om turismen kan skade naturområder, kan turisme også katalysere kultur og natur. Ved å gjøre det kan naturforvaltning finansieres, og naturen kan gis en økonomisk verdi,

noe som stimulerer lokale innbyggere og myndigheter til å beskytte naturen (Candrea & Ispas, 2009, s. 132).

Et kjent WHS som har blitt uttalt for deres besøkshåndtering er Angkor Wat, Kambodsja.

Angkor Wat er en av Kambodsjas mest kjente WHS og har stor kulturell betydning. Når det gjelder besøkshåndtering er det iverksatt flere tiltak for best mulig håndtering av turister i

Angkor. Ifølge Alvarez-Sousa & Prados (2020) er målet å finne et forhold som lar turister besøke og nyte historiske steder uten å påvirke kultur, religion og infrastruktur. Videre presenterer de flere tiltak for å kunne balansere turistenes behov og samtidig beskytte reisemålet:

1. **Billettsalg:** Besøkende må kjøpe billetter for å komme inn på verdensarvstedet. Salget av inngangsbilletter starter tidlig om morgenen, og de som vil se soloppgangen må stå opp klokken 04.00 om morgenen. De solgte billettene kan kjøpes for flere varigheter, for eksempel én dag eller syv dager om ønskelig. (Alvarez-Sousa & Prados, 2020, s. 9)
2. **Atferdsregler for besøkende:** De har hengt opp plakater rundt på kulturminnet for å regulere besøksadferd. Skiltene angir hvor det er tillatt og forbudt å gå, hvorfor det er viktig å ta vare på kulturminnet, og hvordan de bør oppføre seg. Plakatene demonstrerer også hvordan besøkende bør kle seg etter kultur og religion og hva de besøkende kan gjøre for å nå målene for bærekraftig utvikling.
3. **Begrense antall besøkende:** I Angkor har flere områder et maksimalt antall som ikke kan overskrides. For eksempel har Angkor Wat en maksimal kapasitet på 300 besøkende, mens Bakan har en kapasitet på 100 besøkende. Identifikasjonsmerker er også implementert på Phnom Bakheng. Hvis besøkende ønsker å se solnedgangen ved dette tempelet i Angkor, må gjesten gi identifikasjonsbrikkene tilbake til personalet slik at andre også kan besøke tempelet.

Andre kjente UNESCO WHS som Machu Picchu og Kotor har implementert flere tiltak for besøkshåndtering. På Machu Picchu er det mange som må vente opptil seks måneder for å kunne på en fottur på inkastien (Leung et al., 2018, s.21). I Kotor ble det innført nye regelverk i 2019 for å kunne sikre en mer bærekraftig reiselivsutvikling. Det ble bestemt at kun tre cruiseskip kunne legge til kai per dag (Connolly, 2019).

3.0 Metode

I metodekapittelet vil jeg forklare hvilken metode jeg har brukt for å kunne svare best mulig på problemstillingen jeg har valgt. Det er viktig å bestemme seg for hvilken metode en bruker tidlig i skrivingen for å kunne hente inn relevant data.

3.1 Samfunnsvitenskapelig metode

Hensikten ved samfunnsvitenskapen er å lære oss hvordan virkeligheten ser ut, noe som kan gjøres på forskjellige måter. Samfunnsvitenskapelig metode beskriver hvilken måte vi velger for å finne ut av den sosiale virkeligheten. Ved hjelp av ulike metoder samler vi inn, analyserer og tolker data. Metodelæren hjelper oss med å gå frem om våre antakelser er virkelige eller ikke. (Johannessen et al., 2021, s. 21).

Videre kan vi gjøre to hovedinndelinger av metoder, kvalitativ og kvantitativ. En kvantitativ metode går ut på tall og samfunnsfenomener. Dataene samles her inn ved hjelp av statistikk og spørreundersøkelser. Kvalitative metoder bruker ord istedenfor tall for å studere fenomener og gjøres vanligvis ved hjelp av intervjuer og observasjoner. Kvalitativ metode kan hjelpe oss ved å gi en bredere og dypere forståelse av nye fenomener og temaer (Johannessen et al., 2021, s. 23). Ved siden av disse hovedinndelingene, kan en også bruke metodetriangulering. Kan defineres som forskning som bruker mer enn én type metode for å forstå et fenomen (Bekhet & Zauszniewski, 2012).

3.2 Valg av metode

Etter grundig vurdering har jeg valgt å gjennomføre en litteraturgjennomgang, også kalt «literature review». Dette er en systematisk litteraturgjennomgang innen mitt valgte fagfelt som var UNESCO World Heritage Tourism. Hovedgrunnen til at jeg valgte denne metoden var på bakgrunn av at det fantes en del forskning innen dette fagfeltet. Samtidig valgte jeg denne metoden om et ønske om bedre forståelse innen det valgte fagfeltet og et håp om at denne litteraturanalysen kan gi motivasjon for videre forskning.

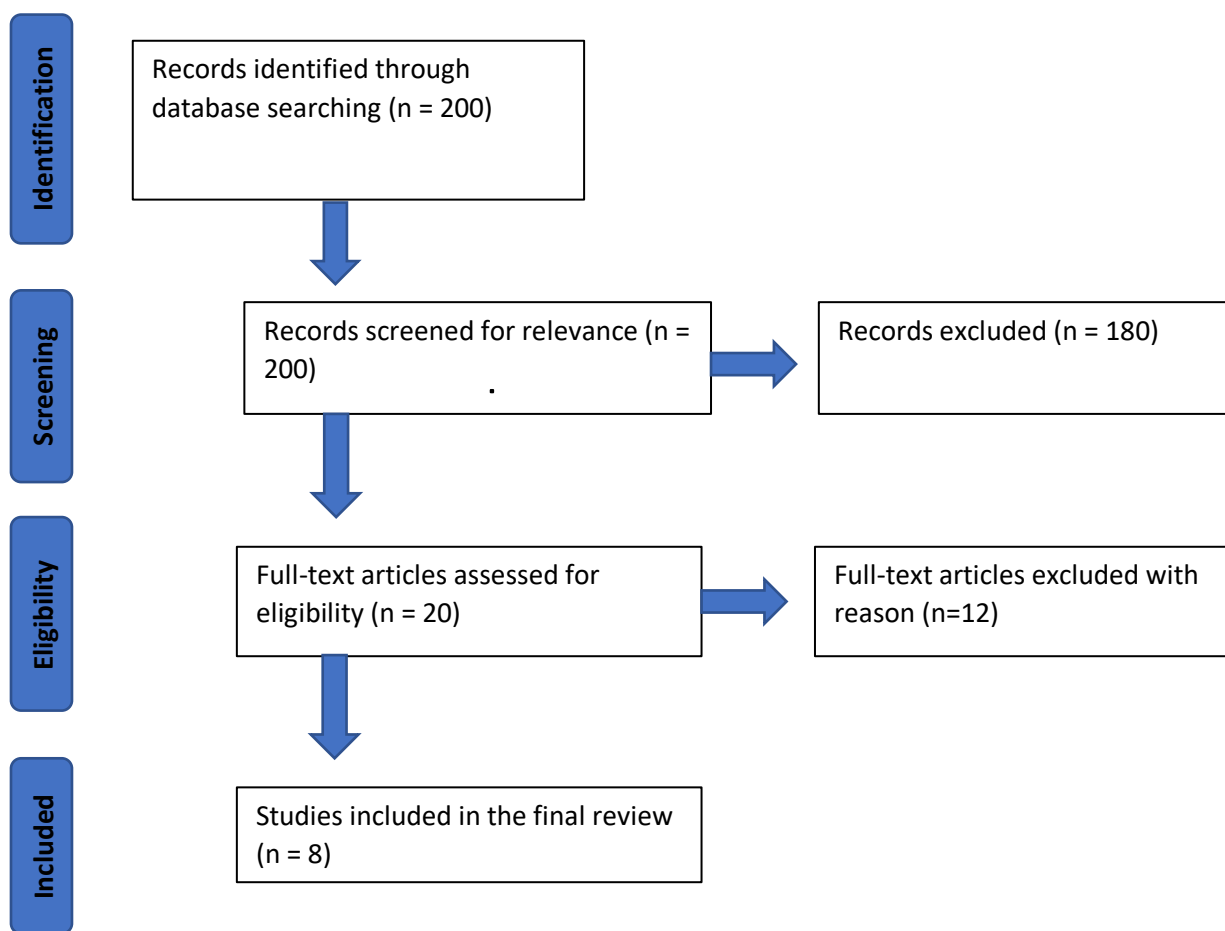
3.2.1 Litteratursøk og avgrensninger

Etter at problemstillingen hadde blitt valgt brukte jeg et innledende søk på programmet Publish or Perish. Dette er et program som bruker en rekke datakilder for å få tak i sitater og deretter analyserer og presenterer siterings beregninger, inkludert antall artikler og antall sitater (Harzing, 2016). Dette programmet ble brukt for å identifisere fagfelleverderte artikler på engelsk publisert mellom 2015 til 2023. Følgende ord ble brukt: Unesco World Heritage + Tourism + Impacts + Locals.

Ved bruk av Publish or Perish fikk jeg opp 200 forskjellige artikler ved valg av Google Scholar som “source” selv ved bruk av flere søkeord. Etter lesing av tittel og sammendrag endte jeg opp med de resterende artiklene som jeg kunne bruke videre i oppgaven min. Jeg vil også spesifisere at artiklene som er funnet via Google Scholar tilhører andre databaser som Taylor & Francis, Elsevier og Springer.

Artikler brukt i litteraturanalyse bør være nyere, da eldre forskning kan miste relevans. Derfor er det viktig med begrensning av fagfelleverderte artikler opptil 10 år gamle (T. Furunes, personlig

kommunikasjon, 8. februar 2023). Alle søkene ble utført på engelsk da det meste innen mitt tema står på engelsk.

Figur 1 PRISMA Flytdiagram over søkeresultatene og utvelgelsesprosessen

Av de 20 artiklene/kapitlene jeg hadde fra Publish or Perish, var to bøker eller kapitler av bøker, og dessverre var det to artikler jeg ikke fikk tilgang til. Dette gjorde at jeg endte opp med 16 artikler igjen. Etter en grundig lesning og ved hjelp av møter med veileder og forskningsbiblioteket, endte jeg opp med 12 artikler som kunne gå i mitt resultatkapittel. Ved videre lesning endte jeg til slutt opp med åtte artikler som skulle brukes i mitt resultatkapittel. De

resterende fire artiklene som gjensto ble ikke valgt ut på bakgrunn av at disse enten ikke fokuserte på de ulike fordelene og ulempene ved UNESCOs verdensarvturisme eller ga ikke like mye relevant informasjon som de utvalgte artiklene.

Tabell 2 Inkluderings- og eksklusjonskriterier

Inklusjonskriterier	Eksklusjonskriterier
<ul style="list-style-type: none">- Fagfellevurderte artikler publisert mellom 2015 og 2023- UNESCO World Heritage kontekst- Publikasjon på Engelsk	<ul style="list-style-type: none">- Ikke fagfellesvurderte artikler- Publisert før 2015- Ikke UNESCO World Heritage kontekst- Publikasjoner på andre språk

Tabell 3 Oversiktstabell over brukt litteraturforskning

Artikkel	Tittel, forfattere, årstall	Tema	Hensikt	Metode	Database
1	World heritage, tourism and community involvement: A comparative study of the high coast (Sweden) and Kvarken Archipelago (Finland). Svels, K. (2015).	Verdensarv, Høykysten, Kvarkenkjærgården, bygdeturisme, lokalsamfunn	Svels underøker samfunnsengasjementet og reiselivsutviklingen ved to skandinaviske WHSer. Undersøker i hvilke grad disse WHSer er involverte i planleggings og forvaltningsprosessene.	Casestudie, med en kvalitativ tilnærming	Taylor & Francis
Artikkel	Tittel, forfattere, årstall	Tema	Hensikt	Metode	Database
2	Sociocultural impacts of tourism on residents of world cultural heritage sites in China. Zhuang, X., Yao, Y., & Li, J. (2019).	Turisme utvikling, sosiokulturell påvirkning, UNESCOs verdensarvliste; Kina; lokale innbyggere	Undersøker de sosiokulturelle virkningene av turisme på innbyggere som bor i verdens kulturarvsteder i Kina.	Kvalitativ metode, brukt både undersøkelser og dybdeintervjuer	MDPI
Artikkel	Tittel, forfattere, årstall	Tema	Hensikt	Metode	Database
3	Living inside a UNESCO world heritage site: The perspective of the Maasai community in Tanzania. Melubo, K., & Lovelock, B. (2019).	Masai-samfunnet, turisme, Ngorongoro Conservation Area, UNESCOs verdensarvliste	Undersøker hvordan Masai-samfunnet opplever å bo ved et UNESCO WHSer og deres perspektiver rundt det. Fremhever viktigheten av inkludering av lokalsamfunn ved bevaringsarbeid og beslutningsprosesser	Kvalitativ tilnærming, inkludert dybdeintervjuer og fokusgruppediskusjoner	Taylor & Francis
Artikkel	Tittel, forfattere, årstall	Tema	Hensikt	Metode	Database
4	The effects of local context on world heritage site management: the Dolomites Natural World Heritage Site, Italy. Della Lucia, M., & Franch, M. (2017).	Turismedrevet sosioøkonomisk utvikling, WHS og ikke-WHS kommuner, interessentengasjement, Dolomittene	Undersøker påvirkningene av lokal kontekst på forvaltningen av WHSer. Utforsker også forskjeller ved WHS-kommuner og ikke-WHS-kommuner.	Casestudietilnærming	Taylor & Francis
Artikkel	Tittel, forfattere, årstall	Tema	Hensikt	Metode	Database

5	UNESCO World Heritage sites and tourism attractiveness: The case of Italian provinces. Canale, R. R., De Simone, E., Di Maio, A., & Parenti, B. (2019).	UNESCO, verdensarvliste, etterspørselen etter turisme, Internasjonale turister, italienske provinser	Undersøker turistattraktivitet i italienske provinser. Utforsker også tilstedeværelsen av UNESCO WHS og dets virkninger.	Kvantitativ tilnærming	Elsevier
Artikkel	Tittel, forfattere, årstall	Tema	Hensikt	Metode	Database
6	Segmenting local residents by perceptions of tourism impacts in an urban World Heritage Site: The case of Dubrovnik. Pavlić, I., Portolan, A., & Puh, B. (2020).	Urbane verdensarvsteder (WHS), innbyggernes holdninger, sosiokulturelle konsekvenser, segmentering, Kroatia	Undersøker lokalbefolkningenes holdninger til turismmeutvikling og kulturell utvikling.	Kvantitativ metode, spørreundersøkelse	Taylor & Francis
Artikkel	Tittel, forfattere, årstall	Tema	Hensikt	Metode	Database
7	Heritage tourism stakeholder conflict: A case of a World Heritage Site in China. Li, Y., Lau, C., & Su, P. (2020).	Kulturarv turisme, interessent teori, Kina	Undersøker interessentkonflikter som kan oppstå ved turismmeutvikling ved et WHS i Kina. Samtidig blir det undersøkt ulike perspektiver og interesser blandt lokalsamfunn og interessentene.	Kvalitativ tilnærming	Taylor & Francis
Artikkel	Tittel, forfattere, årstall	Tema	Hensikt	Metode	Database
8	Branded as a World Heritage city: The politics afterwards. Lai, S., & Ooi, C. S. (2015).	WH, interessenter, Melaka, George Town, Malaysia	Utforsker politikken ved WHS merkevarebygging i Melaka & George Town, og dens implikasjoner for byutvikling og turisme. Studien undersøker også prosessen og resultatet ved WHS-anerskjennelsen.	Casestudie tilnærming til datainnsamling	Springer

4.0 Resultat

Dette kapittelet vil beskrive fokusartiklene som metodisk ble valgt til denne oppgaven, som vil danne grunnlaget for videre diskusjon i neste kapittel.

4.1 Litteraturgjennomgang

Svels (2015) undersøker i sin studie “World heritage, tourism and community involvement: A comparative study of the high coast (Sweden) and Kvarken Archipelago (Finland)” om virkningene av UNESCO WHS har på samfunnsengasjement og turismeutvikling ved Høy Kysten og Kvarken Skjærgården. Gjennom studien ble det funnet at samfunnsdeltakelse er avgjørende for å utvikle bærekraftige reisemål, og samt at begge lokalsamfunnene hadde utviklet ulike strategier for involvering av lokalsamfunnet. Imidlertid blir det også poengtert forskjellene ved begge WHSene, samt understreker studien viktigheten av planlegging for at samfunnsengasjementet skal kunne lykkes.

Artikkelen “*Sociocultural Impacts of Tourism on Residents of World Cultural Heritage Sites in China*” av Zhuang et al. (2019) viser gjennom deres kvalitative studie de sosiokulturelle virkningene av turisme på innbyggerne i kulturarvsteder i Kina. Forskerne undersøkte og samlet inn data fra innbyggere fra tre forskjellige verdensarvsteder i Kina: Zili Village, Majianglong Village og Jinjiangli Village. Studien konkluderer at turisme påvirker innbyggernes sosiokulturelle velferd både positivt og negativt.

Turismeutviklingen har gitt landsbyene mer enn bare en økonomisk vekst. Turismen har gitt landsbyene flere sysselsettingsmuligheter, bedre levestandard, og bomiljø og samt et bedre mellommenneskelig forhold med dem rundt. Imidlertid er det verdt å bemerke seg at ikke alle

landsbyene gjør det like bra. Zhuang et al. (2019) poengterer at de i landsbyene som gjør det dårligere, er misfornøyde med lønninger. Samtidig er det nevnt at landsbyboerne forlater avlingsområdene deres og trenger mer motivasjon for å jobbe.

“Living inside a UNESCO world heritage site: The perspective of the Maasai community in Tanzania” av Melubo, K., & Lovelock, B. (2019) viser gjennom sin kvalitative at Masai-samfunnet i Ngorongoro verneområde (heretter NCA) området har blandede oppfatninger angående bevaring og turisme. Ved siden av den økonomiske veksten, har turismeutviklingen gitt lokalsamfunnet sysselsettingsmuligheter og tilgang til viktige tjenester som utdanning og helsetjenester. Områdets naturressurser og kulturarv har blitt bra bevart, noe som har bidratt til deres levemåte.

En betydelig negativ innvirkning er også funnet å være forårsaket av turisme og bevaring av Masai-samfunnet. Det har vært kulturelle endringer som følge av turisme, spenninger mellom Masai-folket og turister, og tap av land og beiteområder på grunn av turisme. Som et resultat av bevaringsarbeidet har Masai-samfunnet også opplevd redusert tilgang til naturressurser som vann og beiteland, som er avgjørende for deres levebrød.

I følge Melubo, K., & Lovelock, B. (2019), vil økonomisk utvikling og miljøvern balanseres med bærekraftig reiselivspraksis og involvering av lokalsamfunn i beslutningsprosesser knyttet til turisme og bevaring. I tillegg foreslår forfatterne strategier som inkorporerer Masai-perspektiver og -behov i turisme og beslutningsprosesser og bevaringsstrategier.

I studien *“The effects of local context on world heritage site management: the Dolomites Natural World Heritage Site, Italy”* av Della Lucia & Franch (2017) er det blitt brukt metode-triangulering. Gjennom denne metoden har forfatterne brukt både spørreundersøkelser og en

modell med kvantitative egenskaper for å (1) måle effekten av lokal kontekst på interessentenes engasjement i styring og utvikling av WHS, samt (2) identifisering av Dolomitt-turismeutvikling typer. Dette er for eksempel masse- eller nisjedestinasjoner som er bærekraftige eller uholdbare, basert på turisme- drevet sosioøkonomisk utvikling i kommuner innenfor og utenfor verdensarvområdet.

Gjennom en dynamisk paneldata metodikk har Canal et al. (2019) utført en empirisk studie som undersøkte forholdet mellom WHS og turistattraktiviteten i Italienske provinser i tidsrommet 2000-2014. Studien deres "UNESCO World Heritage sites and tourism attractiveness: The case of Italian provinces" viser at UNESCO- anerkjennelse har en positiv innvirkning på de italienske provinsene. Forfatterne poengterer også at provinsene med høyere nivå av økonomisk utvikling vil kunne tiltrekke seg flere internasjonale turister. Ved siden av at UNESCO- anerkjennelse kan tiltrekke seg turister, tyder studien at beslutningstakere bør bevare og fremme disse områdene for de potensielle fordelene som finnes.

Pavlić et al. (2020) utforsker i deres studie "Segmenting local residents by perceptions of tourism impacts in an urban World Heritage Site: the case of Dubrovnik" hvordan de lokale innbyggerne i Gamlebyen Dubrovnik (OCD) oppfatter konsekvensene av turismeutviklingen, og samt hvordan deres oppfatninger kan brukes ved segmentering av lokalbefolkningen.

Pavlić et al. (2020) segmenterer lokalbefolkningen inn i tre grupper basert på deres syn om de sosiokulturelle konsekvensene av turisme. Gruppe 1 bestod av middelaldrende og eldre innbyggere som har bodd i OCD hele livet. Både gruppe 2 og 3 inneholder innbyggere som har bodd i OCD i minst ti år. Det som skiller disse gruppene, er at gruppe 3 inneholder de fleste av den yngste lokalbefolkningen og har lavest inntekter. Det antydes i denne studien at

segmentering av lokalbefolkningen kan hjelpe reiselivsledere og beslutningstakere med å utvikle målrettede strategier som adresserer de ulike turisme bekymringene.

I motsetning til de andre artiklene som omhandler lokalbefolkningen og deres persepsjon, utforsker Li et al. (2020) i deres studie “Heritage tourism stakeholder conflict: A case of a World Heritage Site in China” om interessenkonflikter i sammenheng med kulturarvturismeutvikling i Kina. Gjennom dybdeintervjuer og uformell spørreskjemaundersøkelse i samtalestil, finner forfatterne ut hvor stor påvirkning staten har på destinasjonen, konsekvensene turismen har på lokalbefolkningen og samt turistenes oppfatninger av området. Forfatterne avslutter studien ved å gi videre anbefalinger for hva som burde utarbeides og opprettes for best mulig turisme- og kulturarvutvikling.

I likhet med Li et al. (2020) fokuserer studien til Lai og Ooi (2015) på konflikter som oppstår i henhold til interessenter ved en destinasjon. Gjennom deres kvalitative studie “Branded as a World Heritage City: The politics afterwards” finner de ut at UNESCO-ankjennelse gir både positive og negative konsekvenser. På den positive siden kan UNESCO navnet brukes for å merke en destinasjon, men på den negative siden kan det også medføre bekymringer ved lokalsamfunnet angående fordelingen av goder og velferd. Forfatterne konkluderer med behovet for mer forskning innen stedsmerkevarerbygging i kontekst av samfunnsbygging og lokalpolitikk.

5.0 DISKUSJON

5.1 Metodediskusjon

To av inklusjonskriteriene under søkeprosessen var litteratur innenfor et tidsperspektiv på maks 10 år, og engelskspråklige publikasjoner. Jeg valgte et tidsperspektiv på åtte år. Dette er på bakgrunn av at jeg ønsket «ferskvare» til denne oppgaven. UNESCO WH er et bredt tema som har blitt diskutert siden 70-tallet. Jeg valgte å bruke dette tidsperspektivet for en bedre forståelse om forandringene som har skjedd siden UNESCO WHL kom til verden.

Den geografiske tilnærmingen ble ikke tatt i betraktning ved søkeprosessen. Dette er grunnet til at UNESCO har WHS overalt i verden. Studiene som ble valgt er fra ulike steder. Tre av dem er fra Asia, to fra Italia, en fra Tanzania, en fra Kroatia og en fra Sverige og Finland. Disse destinasjonene er forskjellig som legger til grunnlag av et bredt spekter av ulike konsekvenser av WH-ankjennelsen.

Halvparten av artiklene har en kvalitativ tilnærming gjennom intervjuer. Dette passer bra med mitt valgte tema for å kunne få en bedre forståelse av lokalbefolkningens tanker og meninger rundt reiselivsutviklingen i deres område. Resterende av artiklene er enten kvantitative eller casestudier for en praktisk forståelse av dette fenomenet. All forskning artiklene valgt for oppgaven vil også komme fra ulike journaler som f.eks.

5.2 Resultatdiskusjon

Basert på artiklene som ble valgt har jeg identifisert fem emner for videre diskusjon i dette kapitlet. Disse emnene er økonomiske-, sosiokulturelle- og miljømessige faktorer, overturisme,

og interessant konflikter. Dette kapittelet vil legge til grunnlag for hele problemstillingen som var å finne hvilke konsekvenser som finnes ved UNESCO-ankjennelse på en destinasjon.

5.2.1 Økonomiske faktorer

I denne delen ønsker jeg å belyse de ulike økonomiske faktorene som kommer av UNESCO WH-ankjennelsen. Turismen har blitt sett på som en viktig økonomisk driver ved mange WHSer (Lai & Ooi, 2015; Zhuang et al, 2019; Melubo & Lovelock, 2019; Li et al, 2020).

Diskusjonen om virkningene av UNESCO WHS på økonomisk utvikling og sysselsetting er komplekst og avhengig av mange ulike faktorer. Som nevnt tidligere i teorikapittelet er det tre ulike måter sysselsetting kan oppnås på: direkte, indirekte og indusert sysselsetting (Mathieson & Wall, 1982). Et av Zhuang et al. (2019) sine funn er at det har vært en betydelig inntektsvekst, hvorav restaurant- og billettsalg har forbedret livene til lokalsamfunnet.

I likhet har studien til Melubo & Lovelock (2019) funnet ut at i lys av den fallende husdyrproduksjonen i området, ønsket samfunnet turisme entusiastisk velkommen som den primære alternative inntektskilden. Som nevnt i Melubo & Lovelock (2019), har turismeutviklingen gitt lokalsamfunnet direkte sysselsettingsmuligheter og entreprenørskapsmuligheter, som kan være viktig spesielt for urbefolkninger siden deres sysselsettingsmuligheter ellers ville vært begrenset.

På en annen side, ble det også påpekt i Melubo & Lovelock (2019) at mange mannlige ungdommer som må reise til andre byer for å tjene penger til familien deres. Det kan skyldes at ungdommen ikke har de nødvendige kvalifikasjonene for å få jobbene som finnes eller fordi det ikke er nok sysselsettingsmuligheter i lokalsamfunnet.

I Zhuang et al. (2019) presenterer i deres studie at en av tre landsbyer i studien deres har direkte sysselsetting. De påpeker grunnet til forskjellig omfang ved hver landsby, har det vært forskjellige transformasjoner i sysselsettingsstrukturen. På bakgrunn av bedre reiselivsutvikling ved Zili Village er ungdommen mer villige til å bli hjemme med familien i forhold til de to andre landsbyene. Ungdommen ved Jinjiangli må imidlertid forlate familien for å kunne «tjene til livets opphold».

Ved siden av de positive sysselsettingsmulighetene av turismen, kan det også gi negative virkninger som økende press på lokal infrastruktur og miljø. Negative konsekvenser som kan påvirke lokalsamfunnene kan f.eks. være økte levekostnader og gentrifisering. Vi kan argumentere for at UNESCO WH-ankjennelsen kan gi sysselsettingsmuligheter samt gi lokalsamfunnene økonomiske muligheter. Samtidig vil det være viktig å se på alle konsekvensene som kommer av turisme- og reiselivsutvikling for å kunne minimere negative virkninger og forsterke de positive.

Li et al. (2020), Svells (2015), og Canale et al. (2019) utforsker forholdet mellom turisme, økonomisk vekst og WH-ankjennelsen. Li et al. (2020) argumenterer deres studie at turismeutviklingen har kommet lokalsamfunnet i til gode på tre måter. To av disse er: (1) reiselivsnæringen prioriterer lokale innbyggere som søker jobb i reiselivsnæringen og, (2) mange tulou-innbyggere driver små bedrifter som et resultat av turismeinntekter, og erstatter tradisjonelt jordbruk. I henhold til dette kommer det tydelig frem i studien at selv om turisme gir økonomiske fordeler, vil det også føre irritasjon blant befolkningen.

I Svells (2015) blir det tydelig gjort rede for forskjellene mellom begge WHSene når det kommer til deres oppfatninger av WH-ankjennelsen og turisme på de lokale sysselsettingsmulighetene og tjenesteforbedringer mellom Kvarken og Høykysten. Høykysten mente at lokale

sysselsettingsmuligheter var en virkning av WH-ankjennelse og turisme samt servicen ved overnattingssteder og restauranter har hatt en betydelig forbedring. I motsetningen til dette var det delte meninger i Kvarken om turisme og sysselsettingsmuligheter samt utfordringer ved økonomisk vekst. Samtidig kommenterer Sveld (2015) at økende eiendomspriser er en konsekvens av reiselivsutviklingen.

Canale et al. (2019) presenterer i deres resultatkapittel data som beviser deres hypotese om at WHL-ankjennelse øker antallet internasjonale turister som ankommer Italia. I tillegg presenterer forfatterne at BNP per innbygger har et høyt signifikansnivå, men ha liten påvirkning. Andre faktorer som spiller til rolle for attraktiviteten ved destinasjonen, kan være handelsåpenhet.

I tillegg til det lokale økonomiske miljøet og konteksten, henger WH-ankjennelse, turisme og økonomisk vekst sammen. En WH-ankjennelse kan bidra til å skape sysselsetting, øke økonomisk vekst og eiendomsprisene. Den bredere økonomiske og sosiale konteksten må vurderes for å maksimere den økonomiske veksteffekten av WH-ankjennelse og turisme.

5.2.2 Sosiokulturelle faktorer

Både TALC-modellen og Doxey's Irridex model kan brukes for å en bedre forståelse av WH-ankjennelsens konsekvenser på WHSer. I henhold til TALC-modellen vil denne være viktig når det kommer til utviklingen av en destinasjon. Studiene som kan muligens bruke denne modellen vil være Zhuang et al. (2019) samt Melubo & Lovelock (2019) på bakgrunn av at de utforsker de sosiokulturelle konsekvensene av turisme på ulike WHS.

Når det kommer til Doxey's irridex vil denne modellen være relevant for Pavlić et al. (2020), Li et al. (2020), Zhuang et al. (2019) og Melubo & Lovelock (2019) på bakgrunn av at artiklene utforsker lokalsamfunnets reaksjoner til turismeutviklingen.

Utfra egen tolkning i henhold til Irridex modellen vil lokalsamfunnet i både Li et al. (2020) og Melubo & Lovelock (2019) være i stadiet mellom «Irritation» og «Antagonism» som kommer av de negative konsekvensene lokalbefolkningene har måttet vært gjennom. Ved både Zhuang et al. (2019) og Pavlić et al. (2020) er lokalbefolkningene mer blandet når det kommer til de positive og negative virkningene av turismeutviklingen. Begge vil ligge mellom stadiene «Apathy» og «Irritation». I henhold til Pavlić et al. (2020) vil lokalbefolkningens stadium av modellen variere fra hvilket segment de tilhører.

Pavlić et al. (2020) presenterer i deres studie tre ulike segmenter på bakgrunn av lokalbefolkningens syn til turismeutviklingen. Utfra de tre segmentene er det tydelige forskjeller mellom de som har bodd i byen hele livet og de som har bodd der halve livet. Det vil være et tydelig skille ved at de eldste og som har bodd i OCD hele livet vil være negative til turismeutvikling på bakgrunn av at de har sett hvordan byen har forandret seg siden de var yngre (irritation). Det andre segmentet vil være positive ovenfor turismeutvikling på bakgrunn av at de ikke har vært like påvirket av turismen (apathy), i motsetning til dette er siste segment som består av yngre innbyggere likegyldig til dette (mellom apathy og irritation).

På bakgrunn av dette modellen ville f.eks. lokalsamfunnet ved Svelds (2015) være på «The level of euphoria» på grunn av deres gjestfrihet når det kommer til å ønske turisme velkommen til deres lokalsamfunn.

Andre sosiokulturelle virkninger av turismen som det er verdt å bemerke seg er:

1. Økonomisk vekst kan føre til selvstendighet når det kommer til overlevelse. Melubo & Lovelock (2019) argumenterer for at økonomisk vekst har gitt Masai-kvinnene mulighet til å ikke være avhengig av menn for overlevelse lenger. Det vil være viktig å merke seg at økonomisk vekst ikke er den eneste faktoren for kvinners selvstendighet. Disse kan f.eks. være helsevesen og utdanning.
2. Språk er som nevnt tidligere en viktig nøkkelindikator når det kommer til akkulturasjon (Page & Connell, 2020; Mathieson & Wall, 1982; Sharpley, 2018). Det er verdt å merke seg i at språket ved destinasjonen en reiser til har mye å si. I Li et al (2020) er det respondenter som kommenterer at språk har vært en utfordring for turistene. I lys av dette vil det derfor være viktig å lære seg et språk som de fleste kan som f.eks. da engelsk. Eventuelt også kan destinasjonen ha skilt som står på engelsk for å gjøre det enklere for den enkelte turisten.
3. Anerkjennelse fra UNESCO gir mulighet for forbedring av livskvalitet, beskyttelse av kulturvern samtidig som det gir mulighet for sosioøkonomisk utvikling (Della Lucia & Franch, 2017). I lys av dette kan WH-ankjennelse gi positive virkninger når det kommer til økonomi og kultur, men imidlertid er det viktig å huske at anerkjennelsen garanterer ikke beskyttelse av destinasjonen.

5.2.3 Miljømessige faktorer

UNESCO WHSer er kjent for den vakre kulturen og naturen på destinasjonene, men dessverre kan menneskeaktivitet forårsake ulike miljøkonsekvenser.

Della Lucia & Franch (2017) kommenterer at WHS-kommunene var bærekraftige og velstående, sammenlignet med ikke-WHS-kommunene. Disse ikke-WHS-kommunene var uholdbare og

marginale. For fremme lokal utvikling ved disse kommunene vil de først og fremst trenge ytterligere støtte fra for eksempel lokale offentlige institusjoner eller ved hjelp av WH- anerkjennelse. I lys av dette er det viktig å poengtere at UNESCO skal hjelpe deres WHSer med bevaring og forvaltning av deres natur- og kulturarv. Forfatterne poengterer også at miljøverntiltak ved WHS-kommuner oppfattes som mulig begrensende autonomi og planlegging i lokalsamfunn.

Et interessant funn fra Canale et al (2019) tyder på at når det gjelder internasjonale turistankomster har variabelen deres angående differensiert avfall i % av totalt avfall, økt med 27,2 %. Dette indikerer viktigheten av miljøhensyn når man skal bestemme hvor man skal besøke. I motsetning til dette er det blitt argumentert i Svets (2015) at det nødvendigvis ikke er en sammenheng mellom antall besøkende og forsøpling.

Mangelen på vannkilder og beiteland har resultert i at masai-innbyggerne har blitt tvunget til å gå bort fra deres tradisjonelle bevegelsesmønstre, samt føler lokalsamfunnet seg utnyttet på bakgrunn av dårlig vannfordeling. Konsekvensene av vannmangelen øker kvinners arbeid, tatt i betraktning at transport av vann er deres ansvar. I tillegg er det flere områder av betydelig betydning for Masai-folket som er blitt avgrenset. Masaiene utfører viktige ritualer og seremonier i disse områdene, samt tjener disse områdene som en kilde til urter, tradisjonelle medisiner og et sted å samle honning (Melubo & Lovelock, 2019).

Et interessant funn i Zhuang et al. (2019) og Li et al. (2020) er at den økonomiske veksten, ser ut til å ha ført til et skifte fra tradisjonell landbrukspraksis til moderne sysselsettingsmuligheter i reiselivsnæringen. Landbruket står overfor flere utfordringer, blant annet å miste tradisjonell kunnskap og kulturell praksis. Det er sannsynlig at tradisjonell jordbrukspraksis og kulturarv vil gå tapt når den yngre generasjonen flytter fra dem. I tillegg til å øke presset på natur- og

kulturressurser, kan overgangen til reiselivsrelatert sysselsetting også bidra til nedgang i kulturarv og miljøforringelse.

I lys av dette må økonomisk vekst balanseres med bevaring av natur- og kulturressurser. For bevaring av tradisjonell praksis og kulturarv burde bærekraftig reiselivspraksis fremmes, involvering av lokalsamfunn i beslutningsprosesser samt utviklingen av alternativ levebrød. Det vil derfor være viktig å vurdere langsiktige virkninger ved endringer i lokalsamfunnet.

5.2.4 Overturisme

Besøksforvaltning vil være viktig spesielt for WHSer. Dette er på bakgrunn av at bevaring av kultur- og naturarvesteder er viktig. Alvarez-Sousa & Prados (2020) presenterte i sin artikkel ulike tiltak som er gjort på Angkor for best mulig besøkshåndtering. Av alle forskningsartiklene er det ingen som spesifiserer at destinasjonen har overturisme, men det er en viktig faktor som må bli tatt i betraktning ved UNESCO WHSer. Overturisme kan dempes gjennom effektiv besøksstyring. For å oppnå dette kan det være nødvendig å begrense antall besøkende og implementere et tidsbestemt inngangssystem. Destinasjonen burde også prøve å fremme bærekraftige transportalternativer som offentlig transport. En strategi som kan implementeres er å oppmuntre besøkende til å utforske mindre kjente områder eller anbefale å besøke i lavtrafikkperioder.

Ved siden av effektiv besøksforvaltning kan finansiering være en viktig faktor i henhold til overturisme. For sikring av forvaltningen av WHSer gir UNESCO økonomisk støtte. I lys av dette er det viktig å merke at den økonomiske støtten alene ikke er nok for å håndtere

overturismen, men støtten vil være et hjelpemiddel som hjelper å dempe de negative virkningene.

5.2.5 Interessent konflikter

Til slutt vil denne delen drøfte interessent konflikter som følge av WH-ankjennelsen. Både Lai & Ooi (2015) og Li et al. (2020) diskuterer spenninger som oppstår når interessenter har ulike prioriteringer og interesser angående et WHS. Disse interessentene inkluderer offentlige etater, lokalsamfunn og reiselivsnæringer. Begge artiklene diskuterer også hvordan WHSer bør forvaltes og fremmes for å fremme bevaring av deres kulturelle og historiske betydning, samtidig som de sikrer deres fordel for alle interessenter.

Lai & Ooi (2015) i deres casestudie poengterer at arv blir brukt som en nyttig ressurs når det kommer til merkevarebygging. Studien bemerker at WH-ankjennelsen gir destinasjoner internasjonal anerkjennelse, samt vanskeligheten med å kommunisere blant alle interessenter. Sistnevnte er hovedproblemet som blir identifisert i deres studie. Dette er på bakgrunn av ulike interesser blant interessentene. Generelt sett vil det være viktig med effektiv kommunikasjon når det kommer til administrering og promotering av en destinasjon.

Flere av artiklene påpeker lokalsamfunnets utfordringer som oppstår mellom dem og andre interesser, samt blir ikke lokalsamfunnet inkludert nok i beslutningsprosesser (Li et al, 2020; Zhuang et al, 2019; Melubo & Lovelock, 2019; Della Lucia & Franch, 2017; Svells, 2015).

I studiene Melubo & Lovelock (2019) og Della Lucia & Franch (2017) blir det ulikt involvering av interessenter i beslutningsprosesser som angår samfunnet. Melubo & Lovelock (2019) kommenterer at Masai-innbyggerne som føler at de blir nektet muligheten til å bidra i

beslutningsprosessene som omhandler deres lokalsamfunn. Derimot argumenterer Della Lucia & Franch (2017) at interessenter i WH-kommuner blir mer inkludert i beslutningsprosesser i forhold til ikke WH-kommuner.

Forskjellene i involvering av interessenter kan forklares av de unike egenskapene til hver WHS, som feks. beliggenhet, størrelse og kulturelle kontekst. Det kan være slik at i enkelte WHSer vil lokalsamfunnet ha større tilknytning til destinasjonen, som resulterer i større deltakelse. I noen tilfeller kan interessentene domineres i beslutningsprosesser av reiselivsnæringen.

Byrd (2007) påpeker at interessentene ikke alltid vil være like involvert til enhver tid, men at alles interesser må bli identifisert i beslutningsprosessene for å ikke mislykkes. I henhold til resultatene som er funnet fra forskningsartiklene og utsagnet fra Byrd (2007) så vil ikke beslutningsprosessene lykkes når det kommer til bevaring og forvaltning ved lokalsamfunnene. Dette er på grunnlag av at lokalsamfunnet føler at de ikke blir hørt, og kommer til å være misfornøyde så lenge deres interesser ikke tatt i betraktning.

6.0 Konklusjon

I denne bacheloroppgaven har det blitt undersøkt ulike konsekvenser av å være et UNESCO WHS. Basert på mine funn er det innledningsvis viktig å bemerke seg at alle destinasjoner er svært forskjellige, og er blitt påvirket av den voksende reiselivsnæringen på ulike måter.

UNESCO WH-ankjennelse har en betydelig innvirkning på en destinasjon, partikulært for et lokalsamfunn. Økonomisk vekst, sysselsettings- og entreprenørskapsmuligheter er viktige positive konsekvenser av anerkjennelsen og turismeutvikling. I motsetning vil overturisme, tap av tradisjonell praksis og land samt irritasjon blant lokalsamfunnet være negative konsekvenser som har en stor påvirkning på destinasjonen. Den lave involveringen av lokalbeboerne og interessenter ved beslutningsprosesser kan ha store konsekvenser på lokalsamfunnet.

For å dempe de negative virkningene og samtidig maksimere de positive effektene, må det det først og fremst gjennomføres grundige analyser av de mulige virkningene av UNESCO WH-ankjennelse. Samtidig vil det være partikulært å involvere lokalsamfunnet ved beslutningsprosesser for å kunne lykkes på best mulig.

6.1 Kritikk og forslag til videre forskning

Ved arbeidet av denne bacheloroppgaven var det mye av både litteratur og forskning som var på engelsk. Tyding av vitenskapelige artikler kan være krevende, spesielt på et annet språk, samt kan det være en risiko for mistolkninger.

På bakgrunn at denne bacheloroppgaven er skrevet individuelt har dette ført til begrensninger i selve omfanget av oppgaven. Det å skrive oppgaven alene har vært krevende og kan føre til et spesifikt narrativt ønske.

Utfra litteratursøkene og forsknings artiklene ble det bemerket at mye av litteraturen omhandler mer de negative virkningene av turismen enn de positive. Til videre forskning vil det være viktig å analysere de spesifikke destinasjonene for å kunne lage strategier for å minimere de negative virkningene samt maksimere de positive. Partikulært vil det være viktig å forske videre på lokalbefolkningens holdninger til turismen.

7.0 Bibliografi

- Al-Tokhais, A., & Brijesh, T. (2019, March 11). Management issues and challenges of UNESCO World Heritage Sites in Saudi Arabia. *JOURNAL OF HERITAGE TOURISM 2020, VOL. 15, NO. 1, 103–110*, pp. 103-111. DOI: <https://doi.org/10.1080/1743873X.2019.1594836>
- Alvarez-Sousa, A., & Prados, J. L. (2020, November 27). Visitor Management in World Heritage Destinations before and after Covid-19, Angkor. *Sustainability, 12(23), 9929*. DOI: <https://doi.org/10.3390/su12239929>
- Avieli, N. (2015). The Rise and Fall (?) of Hôi An, a UNESCO World Heritage Site in Vietnam. *Journal of Social Issues in Southeast Asia Vol. 30, No. 1*, pp. 35-71. DOI: <https://doi.org/10.1355/sj30-1b>
- Bekhet, A., & Zauszniewski, J. (2012). Methodological triangulation: An approach to understanding data. *Nurse researcher, 20(2)*. DOI: <https://doi.org/10.7748/nr2012.11.20.2.40.c9442>
- Britannica. (2023, April 3). *World Heritage site*. Retrieved Februar 27, 2023, from Britannica: <https://www.britannica.com/topic/World-Heritage-site>
- Butler, R. W. (1980). The concept of a tourist area cycle of evolution: Implications for management of resources. *Canadian Geographer/Le Géographe canadien, 24(1)*, pp. 5-12. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1541-0064.1980.tb00970.x>
- Byrd, E. (2007). Stakeholders in Sustainable Tourism Development and their Roles: Applying Stakeholder Theory to Sustainable Tourism Development. *Tourism Review, Vol 62, No 2*, pp. 6-13. DOI: <https://doi.org/10.1108/16605370780000309>
- Canale, R., De Simone, E., Di Maio, A., & Parenti, B. (2019, April 5). UNESCO World Heritage sites and tourism attractiveness: The case of Italian provinces. *Land use policy, 85*, pp. 114-120. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2019.03.037>

- Candrea, A. N., & Ispas, A. (2009, December). Visitor Management, a Tool for Sustainable Tourism Development in Protected Areas. *Bulletin of the Transilvania University of Brasov. Economic Sciences. Series V*, 2, pp. 131-136.
- Capocchi, A., Vallone, C., Pierotti, M., & Amaduzzi, A. (2019). Overtourism: A Literature Review to Assess Implications and Future Perspectives. *Sustainability*, 11, 3303. DOI: <https://doi.org/10.3390/su11123303>
- Connolly, K. (2019, September 16). *A rising tide: 'overtourism' and the curse of the cruise ships*. Retrieved February 28, 2023, from The Guardian: <https://www.theguardian.com/business/2019/sep/16/a-rising-tide-overtourism-and-the-curse-of-the-cruise-ships>
- Della Lucia, M., & Franch, M. (2017). The effects of local context on world heritage site management: the Dolomites Natural World Heritage Site, Italy. *Journal of Sustainable Tourism*, 25(12), pp. 1756-1775. DOI: <https://doi.org/10.1080/09669582.2017.1316727>
- Doxey, G. (1976). When enough's enough: The natives are restless in Old Niagara. *Heritage Canada*, 2, pp. 26-27.
- Freeman, R., Harrison, J., & Zyglidopoulos, S. (2018). *Stakeholder Theory: Concepts and Strategies*. Cambridge University Press. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781108539500>
- Goodwin, H. (2017, October). The Challenge of Overtourism. *Responsible Tourism Partnership Working Paper 4*, pp. 1-19.
- Greenwood, D. J. (2012). 8. Culture by the pound: An anthropological perspective on tourism as cultural commoditization. In V. Smith, *Hosts and guests: The anthropology of tourism (2nd ed.)* (pp. 169-186). University of Pennsylvania Press.

- Hanafiah, M. H., Jamaluddin, M. R., & Riyadi, A. (2021, January 18). Local community support, attitude and perceived benefits in the UNESCO World Heritage Site. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development, 11(1)*, pp. 95-108. DOI: <https://doi.org/10.1108/JCHMSD-03-2020-0034>
- Harzing, A.-W. (2016, February 6). *Publish or Perish*. Retrieved Mars 3, 2023, from Harzing: <https://harzing.com/resources/publish-or-perish>
- Hinton, T. (2023, April 3). *Travel and tourism is one of the fastest growing sectors*. Retrieved Februar 27, 2023, from Statista: <https://www.statista.com/chart/29637/travel-and-tourism-gdp-growth/>
- Icoz, O., & Icoz, O. (2019). Economic impacts of tourism. In D. Gursoy, & R. Nunkoo, *The Routledge Handbook of Tourism Impacts: Theoretical and Applied Perspectives* (pp. 95-108). Routledge. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781351025102-8>
- Jimura, T. (2018). *World Heritage Sites - Tourism, Local Communities and Conservation Activities*. UK: CABI Publishing.
- Johannessen, A., Tufte, P., & Christoffersen, L. (2021). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Abstrakt Forlag.
- Kavallinis, I., & Pizam, A. (1994). The Environmental Impacts of Tourism—Whose Responsibility Is It Anyway? The Case Study of Mykonos. *Journal of Travel Research, 33(2)*, pp. 26-32. DOI: <http://dx.doi.org/10.1177/004728759403300205>
- Lai, S., & Ooi, C.-S. (2015, June 25). Branded as a World Heritage city: The politics afterwards. *Place Branding and Public Diplomacy(11)*, pp. 276-292. DOI: <https://doi.org/10.1057/pb.2015.12>
- Leask, A., & Fyall, A. (2006). *Managing world heritage sites*. Routledge.

- Leung, Y.-F., Spenceley, A., Hvenegaard, G., Buckley, R., & Groves, C. (2018). *ourism and visitor management in protected areas: Guidelines for sustainability (Vol. 27)*. IUCN, Gland, Switzerland. DOI: <https://doi.org/10.2305/IUCN.CH.2018.PAG.27.en>
- Li, Y., Lau, C., & Su, P. (2020, January 13). Heritage tourism stakeholder conflict: a case of a World Heritage Site in China. *Journal of Tourism and Cultural Change*, *18*(3), pp. 267-287. DOI: <https://doi.org/10.1080/14766825.2020.1722141>
- Mathieson, A., & Wall, G. (1982). *Tourism: Economic, physical, and social impacts*. Longman.
- Melubo, K., & Lovelock, B. (2019). Living Inside a UNESCO World Heritage Site: The Perspective of the Maasai Community in Tanzania. *Tourism Planning & Development*, *16*(2), pp. 197-216. DOI: <https://doi.org/10.1080/21568316.2018.1561505>
- Miljødirektoratet. (2020, September 10). *Besøksforvaltning i norske verneområder*. Retrieved from Miljødirektoratet: <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/vernet-natur/myndigheter/besoksforvaltning-i-norske-verneomrader/>
- Milman, O. (2014, November 13). *More than a third of natural world heritage sites face 'significant threats'*. Retrieved from The Guradian: <https://www.theguardian.com/environment/2014/nov/13/more-than-a-third-of-natural-world-heritage-sites-face-significant-threats>
- Murphy, P. E. (2013). *Tourism: A community approach (RLE Tourism)*. Routledge.
- Page, S. J., & Connell, J. (2020). *Tourism - A Modern Synthesis (Fifth Edition ed.)*. Routledge.
- Pavlić, I., Portolan, A., & Puh, B. (2019, August 21). Segmenting local residents by perceptions of tourism impacts in an urban World Heritage Site: the case of Dubrovnik. *Journal of Heritage Tourism*, *15*, pp. 398-409. DOI: <https://doi.org/10.1080/1743873X.2019.1656218>

- Pizam, A. (1978). Tourism's impacts: The social costs to the destination community as perceived by its residents. *Journal of travel research*, 16(4), pp. 8-12. DOI: <https://doi.org/10.1177/004728757801600402>
- Sharpley, R. (2018). *Tourism, Tourists and Society (Fifth Edition)*. Routledge.
- Smith, M. (2002). A critical evaluation of the global accolade: the significance of World Heritage Site status for Maritime Greenwich. *International Journal of Heritage Studies*, 8(2), pp. 137-151. DOI: <https://doi.org/10.1080/13527250220143922>
- Sunlu, U. (2003). Environmental impacts of tourism. *Local resources and global trades: Environments and agriculture in the Mediterranean region*, pp. 263-270. Retrieved from: <http://om.ciheam.org/article.php?IDPDF=4001977>
- Svels, K. (2015, February 23). World Heritage, Tourism and Community Involvement: A Comparative Study of the High Coast (Sweden) and Kvarken Archipelago (Finland). *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 15, pp. 183-201. DOI: <https://doi.org/10.1080/15022250.2015.1009708>
- UNESCO. (2023a). *Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage*. Retrieved from UNESCO - World Heritage Convention: <https://whc.unesco.org/en/conventiontext/>
- UNESCO. (2023b). *Funding*. Retrieved from UNESCO - World Heritage Convention: <https://whc.unesco.org/en/funding/>
- UNESCO. (2023c). *The Criteria for Selection*. Retrieved from UNESCO - World Heritage convention: <https://whc.unesco.org/en/criteria>
- United Nations. (2013). *UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*. Retrieved from United Nations: <https://www.un.org/youthenvoy/2013/08/unesco-united-nations-educational-scientific-and-cultural-organization/>

UNWTO. (2018). 'Overtourism'? – *Understanding and Managing Urban Tourism Growth beyond Perceptions, Executive Summary* . DOI: <https://doi.org/10.18111/9789284420070>

World Travel & Tourism Council. (2015). *The Economic Impact of Travel & Tourism* . Retrieved February 1, 2023, from <https://sete.gr/media/2614/150430-economic-impact-2015.pdf>

Zhuang, X., Yao, Y., & Li, J. (2019, February 6). Sociocultural Impacts of Tourism on Residents of World Cultural Heritage Sites in China . *Sustainability*, *11*(3). DOI: <https://doi.org/10.3390/su11030840>

8.0 Vedlegg

Vedlegg 1 – The World Heritage Site inscription process (Leask & Fyall, 2006, s. 9)

